

Eg ræðist svarta gullið

- Okkum vantar, at fólk ið tekur seg saman og lyftir í felag. Í felag kunnu vit lyfta tungar byrðar, segði Johan Heri Joensen í røðu sínu við Varmakeldu gomlu jóansøkunátt

Først en hilsen til vores udenlandske gæster, jeg vil ønske jer hjertelig velkomne til denne sammenkomst her på Varmakelda. Vejret er meget omskifteligt, vi er jo på vejrgudernes tumleplads, så vi må kunne den kunst at godtage vejret som det nu engang er. Vi bruger i aften talemåten fra Norge, „Der finder ikke dårligt vejr, kun dårlige klær“. Jeg håber, at I kan få en oplevelse her ute på Varmakelda, og at den tar vand i har drukket, sammen med den I har kær, kan tænde den glød, den så ofte op gennem tiderne har gjort to mennesker imellem, - men skal den det så skal man også tro på det.

Resten af talen vil jeg holde på færøsk.

Vælkomin út á helluna hetta hásumarkvöld nú náttúran sprettur, og visur okkum sín vakra búna, tey ungu samlast til stevurnar fyrri at royna seg í ítrótti í gleði og gaman, vit sum komin eru upp í árin, droyma okkum aftur til ta tíð vit vóru ung, droyma okkum aftur til mangar góðar summarlötur, til ítrótt, gaman og álvara.

Fyri okkurt um túsund ár um síðani, - óivað ein summardag, kom bátur ella bátar inn á Pollin her í Fuglafirði. Hvussu veðrið hevur verið, hvussu tey hava verið fyrri, og hvussu nógv í tali tey vóru, vita vit

ikki. Ei heldur eru vit heilt greið yvir, hví tey komu henda langa tein, til hesar veðurbarðu oyggjar, hetta vóru tilflyttarar sum av einhvørjari orsök vóru flutt heimanfrá, og vildu seta seg niður á betri stað. Vøkru fjøllini og tær grønu liðirnar tóku væl ímóti hesu fyrstu fólki, hetta vóru fystu fuglfirðingar. Inni á oyruni heimi við Gjögvará nomu tei land, - reistu búpláss, - komu at trívast her, og bera tokka til fjørðin og fjøllini. Tey høvdu funnið eitt betri stað - eitt liviligt pláss enn tað tey vóru komin frá. Eftirkomarnir á ein ella annan hátt, eru í nátt savnaði her úti á Varmakeldu.

Varmakeldan sum vit í nátt vitja er flógv, eini 18 stig, eisini sigst, at hon hevur megid til at veita okkum heilsubót. Gjøgnum öldir eru forfedrar okkara komin saman her á Varmakeldu, náttina millum 3. og 4. juli. Onkuntið var hetta ein glæsilig ferð, fólk komu til gongu, ella við báti, summi til at leita sær heilsubót, onnur til at hittast og skemtast, fyri síðani at sláa ring á helluni. Her hittust skyldfólk, her styrktust vinarbond og her knýttust nýggj.

Allar staðir frá Føroyum, komu fólk til Varmakeldu, ikki bert til at hitta skyldfólk og vinir, nei eisini til at fáa sær upp í munnin av kelduvatninum, tí gamalt er, at gomlu jóansøkunátt er vatnið heilsugevandi.

Onnur sjúk, ið ikki kundu koma, tey sendu fløt við hinum, ið fóru, so at tey eisini kundu fáa sær av tí heilsugevandi kelduvatninum. Tá náttin fór at halla var farið aftur hvør til sítt, mangan mundi eisini verða, at drongur og genta her hava lagt lunnar undir framtíð teirra. Saman hava tey drukkið av heita kelduvatninum, og heitar kenslur hava borist teimum í barmi.

Jóansøka, í dag gamla jóansøka, varð longu tíðliga í kristnu kirkjuni hildin sum føðingardagur Jóanes doyparans, men upprunliga er hetta ein siður, ið stavar frá heidnari tíð, og sipar til, at nú fara dagarnir at stytast.

Sum sagt - so er tað gamalt siður at mótast náttina millum 3. og 4. her við kelduna. At mótast á hásumri, tá ið næturnar aftur fara at leingjast, verður eisini gjørt í grannaløndum okkara. Eins og aðrastaðni man hetta at savnast eina hásumarnátt verða elli-gamalt, eisini hevur siðurin havt átrúnarligan týðning heilt aftur í heidna tíð.

Siðurin at hava tað stevnumið at mótast her á Varmakeldu er gamalt, og vit eiga tí eisini at varðveita henda arvi.

Í 1951 varð Varmakeldustevnan skipað sum ítróttarstevna, eitt av tiltøkunum var at seta tað í skránnu, at mótast her við kelduna,

røða varð hildin og gamli sigurin at sláa ring á helluni.

Hetta varð fastur táttur í fleiri ár, fólk gingu, komu við bili og báti. Bilarnir vóru ikki so nógvir, eg minnst ta einu ferðina vit vóru 14 í einum lítlum Morris, so onkuntið var trongligt. Bátarnir vóru eisini summarar tíðir ovflyttir við fólk, hildu varð tí best var at gevast við hesum tiltaki, áðrenn skaði stóðst av. Í nøkur ár varð so miðnáttarrøðan hildin inni í bygðini. Í 1980 héli nevndin í IF at vert kundi verið at royna aftur við miðnáttarsamkomu við kelduna, hetta eydnaðist væl, og síðani hevur hetta verið fastur táttur í Varmakelduskránni. Bátar koma eisini í dag út til haldið, hetta eigur eisini at vera so, tí skal rætti dæmurin fáast hesa løtuna, so skulu bátarnir eisini vera við, men higartil kann sigast, at löturarnar hava verið hugnaligar - rætti andin hevur valdað, - virðing hevur verið fyrri hesum okkara kulturarvi, sum Varmakeldan er.

Nú vit í nátt standa her - undir frium himli, úti í okkara vøkru náttúru, so talan náttúran til okkara, lotið teskar, fuglurin letur, ein varligur dráttur í tara, ja sjálvt kvíran hevur boð at bera. Her er friður - her er bót fyrri líkam og sál.

Hugaligt er at varðveita gamlan sið. Men vit eiga eisini at minnst til, at varð-

Johan Heri Joensen

veita umhvørvið, og gera okkara til, at tann náttúra vit hava til láns frá eftirkomurum okkara er so lítið dálkað og oyðilegð sum til ber. Vit hava ikki rætt til at liva sum vit eru tey síðstu á jørð. Dagsins trupulleikar eru fyrri eina løtu lagdir aftur um hurðabak, vit droyma um ljósa framtíð hjá fólk okkara. Dreymurin liggur kanska sum svart gull í undirgrundini, liggur ber og biðar eftir at sleppa at skapa okkum eydnuna.

Eg, so væl sum onnur, verði eisini fegin, um búskapur okkara fær fleiri bein at standa á, men eg kann ikki lata vera við at vera bangin fyrri tí svarta gullinum. Eg eri bangin fyrri, um rætt ikki verður atborið, - risaupphæddum á fáum hondum. Stættarmunurin kann gerast so stórur, at ikki verður livandi her á oyggjunum hjá meiniga manninum.

Lagnan hjá Føroya fólk kemur sum ongantið áður at liggja í hondunum á politikkarunum. Um teir ikki megna at stýra einum møguligum peningastreymi, so kunnu vit aftur koma at uppliva 80-árin. Fólk flýggjaðu frá húsi og heimi. Gongdin kann bliva tann mótsætta av tí, sum hendi her á fjørðinum fyrri

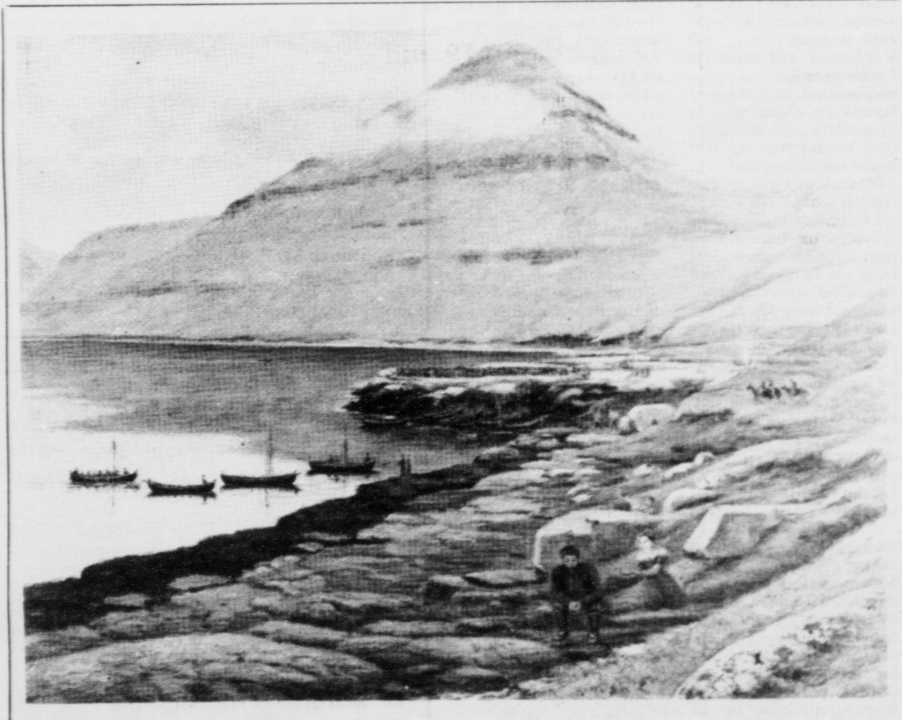
skáli. Vinnuliga er býurin umleið 1000 árum síðani.

Tað veruliga livsgrundarlagið hjá Føroya fólk er tann livandi náttúran. Tað tilfeingi sum endurnýggjar seg sjálvt, sum um rætt verður atborið er ótømandi. 26. januar 1919 tóku fólk á Skarði eina tunga avgerð. „Her er ikki livandi longur, vit mega fara“. Tey fóru við tungum fetum oman í bátin - lögdu frá landi. Skarðsbygð varð avtoftað. Skaði hevði ført til, at ikki varð nokk av ungum fólk eftir í bygðini, til at liviligt kundi vera.

Handan Lørvíksboga liggur Blankskáli, sum eisini er avtoftaður.

Í Fuglafirði hava vit eisini mist nógv av okkara unga fólk, - (tað fólk ið sum skuldi átt framtíðina) - er flutt burtur vegna vantandi arbeiði: Her má okkurt munagott henda, um býurin ikki skal fáa somu lagnu sum Skarðsbygð og Blankniðurbundin. Okkum væntar, at fólk ið tekur seg saman og lyftir í felag. Hvør í sær kunna vit lyfta nakað. Í felag kunnu vit lyfta tungar byrðar.

At enda vil eg siga tykkum takk fyrri at tit lýddu á, og eg vil ynskja tykkum eina hugnaliga løtu á helluni og eina framhaldandi góða stevnu.

GLUNTAN í Føroyum

Fríggj. 25. juli: Klaksvík
Leyg. 26. juli: Ítróttarhøllin í Trongisvági
Ólavsøkuafan 28. juli: Gundadalshøllin
Ólavsøkudag 29. juli: Gundadalshøllin

Atgongumerki í forsolu fáast á hesum stöðum:

Í Klaksvík: Státolstoðin
 Í Suðuroy: Státolstoðin í Vági
 Tórshavn: Kunningarstovu og Státolstoðini í Gundadali
 Eysturoy: Kiosk Vár
 Shell í Gøtudali
 Státolli í Skálabotni